

Roger Jørgensen
Universitetet i Tromsø
roger.jorgensen@uit.no

Vår ref.: 2014/143

Deres ref.: RJ

Dato: 24.10.2014

Uttalelse om analyser av aDNA og stabile isotoper fra skjelettfunn fra Steigen

Henvender ønsker å foreta destruktive analyser (aDNA og stabile isotoper) fra en underkjeve og flere tilhørende tenner, som er funnet innerst i en grotte i Steigen. Prosjektet vil få fram informasjon om individets diett, evt forandringer i dietten, evt indikasjoner på geografisk mobilitet, samt genetisk tilknytning til nåtidige populasjoner i Europa og Asia. Funnet presenteres som en puslebrikke i forståelsen av hvordan den Skandinaviske halvøya har blitt kolonisert under og etter den siste nedisningen. Det antydes at resultatet skal inngå i et større prosjekt, "The Atlas of Ancient Human Genomes in Sweden"/"Atlas of ancient Scandinavian human remains". All informasjon og data skal være offentlig tilgjengelig.

Vurdering

I den vedlagte redegjørelsen står det at prosjektet ikke reiser spesielle etiske problemstillinger. Utvalgets vurdering er at prosjektet reiser flere etiske problemstillinger, som forskerne bør reflektere over, men utvalget vil ikke av den grunn fraråde gjennomføringen av prosjektet.

Det er positivt at både resultater og data fra det svenske Atlas-prosjektet skal gjøres offentlig tilgjengelig. Når det gjelder undersøkelsen av det norske Steigen-funnet er det likevel uklart når dette skal skje og i hvilken form? Deling av data er viktig både for etterprøving og av respekt for andre forskere, jf. [Etiske retningslinjer for forskning på menneskelige levninger](#), punkt 7. Det bør derfor gjøres tydeligere når og hvordan andre forskere kan få tilgang til resultatene fra undersøkelsen.

I søknaden blir det poengtert at materialet er ”helt unikt” og at dette gjør prosjektet svært viktig. Motsatt kunne det innvendes at materialets sjeldenhet fordrer spesiell aktsomhet og reservasjon mot destruksjon, ikke minst med tanke på kommende generasjoner av forskere. I Skjelettutvalgets [Etiske retningslinjer for forskning på menneskelige levninger](#), punkt 5 står det følgende: ”Forskning som innebærer destruksjon av sjeldent eller unikt forskningsmateriale bør derfor bare finne sted dersom den er godt begrunnet, ved en helhetlig og grundig vurdering.” Destruksjon kan like fullt forsvares etter en helhetlig og grundig vurdering, hvor utvalget spesielt oppfordrer til at det ikke brukes mer materiale enn strengt tatt nødvendig for gjennomføring av planlagte analyser.

Det fremgår av henvendelsen at resultatene fra prosjektet kan få konsekvenser for hvordan man betrakter de eldste innbyggerne i Skandinavia, og at dette skulle kunne være problematisk. Utvalget stiller seg spørrende til at dette ikke blir behandlet mer eksplisitt. Henvender sier ingenting om på hvilken måte forskningsresultatene kan ha uheldige konsekvenser, hva slags konsekvenser der er snakk om og på hvilken måte dette er etisk relevant. Dersom prosjektet tar utgangspunkt i hypoteser og problemstillinger som kan antas å ha problematiske konsekvenser, bør det redegjøres for dette på en åpen og eksplisitt måte. Utvalget stiller også spørsmål ved påstanden at det *de facto* ikke er snakk om samisk materiale all den tid resultatene fra undersøkelsene jo ikke foreligger ennå.

I tillegg foreslår Utvalget at det også gjøres en osteologisk analyse.

Prosjektet reiser altså flere etiske spørsmål og avveininger hvor det er viktig å finne en god balanse, og med disse forbeholdene anbefaler Skjelettutvalget at prosjektet kan gjennomføres.

Med vennlig hilsen

per
Anne Karin Hufthammer

Utvalgsleder

Vidar Enebakk

Sekretariatsleder